

LA REPRESENTACIÓ GRÀFICA DE COHESIÓ SOCIAL EN LA PREMSA FORANA DE MALLORCA¹

Xisca Comas Rubí, Xavier Motilla Salas, Bernat Sureda Garcia,
Rosa Gené González, Maria Llabrés Benejam, M. Immaculada
Picornell Rodríguez ²

*Grup d'Estudis d'Història de l'Educació.
Universitat de les Illes Balears*

Resum

La premsa forana de Mallorca durant els darrers cinquanta anys, i sobre tot durant l'època de la Transició, ha tingut una incidència extraordinària. Es tracta de revistes, entre setmanaris, quizenals, mensuals, bimestrals i trimestrals, adreçades a comunitats més o manco petites (municipis de Mallorca), que normalment difonen activitats realitzades pels propis membres d'aquestes comunitats o en les quals hi han tingut participació, i que en molts de casos utilitzen la imatge fotogràfica. Així, doncs, a través de les pàgines de moltes d'aquestes revistes hi trobem el testimoni gràfic d'activitats com festes populars, obres de teatre, excursions, etc., promogudes per la societat civil –pel poble– o en les quals aquesta hi ha participat, i que esdevenen un element important per analitzar el nivell de cohesió social

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar una primera aproximació a la presència d'imatges fotogràfiques a la premsa forana durant la transició democràtica, i analitzar quins elements d'aquestes imatges reflecteixen l'existència de cohesió social.

Paraules Clau: premsa, fotografia, iconografia, cohesió social, Mallorca.

Resumen

La prensa foránea de Mallorca durante los últimos cincuenta años, y sobre todo durante la época de la Transición, ha tenido una incidencia extraordinaria. Se trata de revistas, entre semanarios, quincenales, mensuales, bimestrales y trimestrales, dirigidas a comunidades más o menos pequeñas (municipios de Mallorca), que normalmente

---

1. Comunicació elaborada en el marc del projecte de recerca «Inventario y estudio de las colecciones de fuentes fotográficas para la historia de la educación en Mallorca (1939-1990)», EDU2011-23831, amb el finançament del Ministeri de Ciència i Innovació en el marc del Pla Nacional de R+D+I.

2. El autors d'aquest text són membres del Grup d'Estudis d'Història de l'Educació (UIB) que ha rebut el patrocini de la Comunitats Autònoma de les Illes Balears i concretament de la Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació de la Conselleria d'Innovació, Interior i Justícia i el cofinançament amb fons FEDER.

difunden actividades realizadas por los propios miembros de estas comunidades o en las que han tenido participación, y que en muchos casos utilizan la imagen fotográfica. Así, pues, a través de las páginas de muchas de estas revistas encontramos el testimonio gráfico de actividades como fiestas populares, obras de teatro, excursiones, etc., promovidas por la sociedad civil –por el pueblo– o en las que esta ha participado, y que se convierten en un elemento importante para analizar el nivel de cohesión social.

El objetivo de esta comunicación es presentar una primera aproximación a la presencia de imágenes fotográficas en la prensa foránea durante la transición democrática, y analizar qué elementos de estas imágenes reflejan la existencia de cohesión social.

Palabras clave: prensa, fotografía, iconografía, cohesión social, Mallorca.

Abstract

The local press of Mallorca has had an extraordinary impact over the last fifty years, especially during the transition period. We are referring to weekly, biweekly, monthly, bimonthly and quarterly magazines, aimed at more or less small communities (Mallorcan municipalities), which usually publish information on the activities carried out by the members themselves of those communities or in which they have participated and, in many cases, in which photographs have been used. Thus, throughout the pages of many of these magazines one can find photographic evidence of activities such as community festivals, plays, trips, etc. sponsored by civil society, i.e., by the people, or in which they participated, and which become an important element for analysing the level of social cohesion.

The purpose of this paper is to present a first look at the presence of photographs in the local press during the transition period, and analyse which elements of these images reflect the existence of social cohesion.

Key Words: press, photography, iconography, social cohesion, Mallorca.

1. Introducció

Hom sap que el règim franquista suposà a casa nostra oficialment una ruptura clara amb la identitat pròpia, i, conseqüentment, amb tot allò que suposaven manifestacions culturals d'aquesta identitat. Així doncs, durant la llarga dictadura franquista, a Mallorca, com a la resta d'indrets del país, hi hagué una clara voluntat per part de les autoritats polítiques i militars d'eliminar, reprimir o buidar de contingut totes aquelles manifestacions culturals de la societat mallorquina lligades a la identitat pròpia i comuna (des de l'ús de la llengua catalana, a la vida associativa cultural, les festes populars amb signes identitaris propis, etc.). Nogensmenys, durant aquest anys hi hagué, fet que s'evidenciarà més clarament en el darrer franquisme, moviments socials i culturals de resistència, que veren les seves aspiracions consolidades durant la transició democràtica amb la recuperació de les llibertats individuals i

col·lectives. Sigui com vulguí, serà durant (i a partir de) la transició democràtica –si bé no s’ha de menystenir, com s’ha dit, la important tasca de resistència, durant la dictadura, duta a terme per part de diverses entitats socioculturals que representaren els gèrmens de la revifalla que en aquests anys es produiria– quan es voldrà recuperar de forma clara i sense por l’identitat cultural pròpia –que havia estat bandejada per tal d’imposar-se la pròpia del nacionalcatolicisme–, i en què, conseqüentment reneixen associacions diverses –de veïns, culturals, escoltisme, grups d’esplai, etc.–, que portaran a terme tot un seguit d’activitats, que tot i no fer-se amb l’objectiu explícit de contribuir a la cohesió social, ho aconseguiren, car ajudaren a la recuperació i normalització de les senyes i manifestacions identitàries pròpies. És obvi que en aquest paper de recuperació de la identitat i la llengua pròpia hi havien de jugar un paper important els mitjans de comunicació.

En aquest sentit, hom sap que, durant la transició democràtica es produí a Mallorca un creixement considerable dels mitjans de comunicació, al bressol de la llibertat d’expressió, d’una banda, però també gràcies al desenvolupament econòmic d’aquells anys. Així doncs, en el camp dels mitjans de comunicació impresos, pel que fa a la premsa diària, cal destacar l’auge del *Diario de Mallorca*, molt important durant la transició, i el paper hegemònic desenvolupat a l’illa pel diari *Última Hora*, a partir de 1981, així com la decadència del *Baleares*, fins aleshores diari oficial del règim franquista –i que amb posterioritat fou adquirit pel Grup Serra, l’any 1984, i el 1996 es convertí en el primer diari en català a Mallorca. També s’han d’esmentar *El Día* (1981) –que anys més tard es transformaria en *El Día del Mundo* (1993)– i el *Majorca Daily Bulletin* (editat en anglès des del 1962).³ Tanmateix, l’aparició i desenvolupament en aquests anys a Mallorca de l’anomenada premsa forana, publicacions de caràcter local majoritàriament en llengua catalana, suposà per a moltes poblacions de l’illa disposar de publicacions de periodicitat variable no diàries (setmanals, quinzenals, mensuals, bimensuals, trimestrals, etc.) que donaven compte de les notícies d’interès local, alhora que destacaven aspectes

---

3. MARIMON RIUTORT, Antoni. «De la transició al restabliment de la democràcia. Entre la normalització i la castellanització», BELENGUER, Ernest (dir.). *Història de les Illes Balears. Volum III. Del segle XVIII borbònic a la complexa contemporaneïtat* [volum dirigit per Miquel Duran i Antoni Marimon]. Barcelona: Edicions 62, pàg. 457 i 459.

concrets de la vida associativa del poble, de llur manifestacions culturals, esportives, etc. És precisament la publicació de notícies relacionades amb la vida del poble amb en la llengua pròpia el que propicià, sovint sense ser-ne conscients per la seva part, ni, per tant, amb una voluntat manifesta ni explícita d'aconseguir-ho, una major cohesió social als pobles de Mallorca. Una cohesió social lligada estretament al sentiment d'identitat i pertinença al poble, car aquest tipus de premsa representà aquesta identitat pròpia dels pobles, recuperada en aquests anys en la premsa escrita, alhora que es convertí en un mecanisme d'integració dels nouvinguts als pobles, donant-los a conèixer la vida local, les activitats, les festes i tradicions, etc.

En aquesta difusió d'activitats realitzades pels propis membres de la comunitat, del poble, o en les quals hi participaven, per part de l'anomenada premsa forana de Mallorca, en molts de casos es feu ús de la imatge fotogràfica. Així, doncs, a través de les pàgines de moltes d'aquestes revistes hi trobem el testimoni gràfic d'activitats com festes populars, obres de teatre, concerts musicals, excursions, esdeveniment esportius diversos, etc., promogudes per la societat civil –pel poble– o en les quals aquesta hi ha participat. L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar una primera aproximació a la presència d'imatges fotogràfiques a la premsa forana durant la transició democràtica, i analitzar com es contribuï des d'aquestes publicacions, i específicament a través de les imatges publicades que acompanyen els textos escrits per il·lustrar-los, a consolidar, a través de l'educació informal, la cohesió social als pobles, entesa des de la perspectiva de voler promocionar uns nexes o lligams que uneixin a les persones d'una determinada societat.

2. La premsa forana de Mallorca

L'Associació de Premsa Forana de Mallorca (APFM)⁴ va néixer l'any 1978, tot i que es legalitzà llur constitució definitivament el 1980, sota l'impuls d'algunes publicacions periòdiques locals mallorquines amb la intenció de mantenir vincles entre elles i poder tractar conjuntament les problemàtiques que se'ls presentaven i cercar-ne solucions comunes. Entre els seus objectius fundacionals hi havia la voluntat de

---

4. Vegeu l'URL: <http://www.premsaforana.cat/> [darrer accés 14 de maig de 2012]

representar, gestionar i defensar els interessos comuns de les publicacions associades i, alhora, potenciar el foment i la difusió de la llengua catalana. Des de la constitució de l'APFM fins a dia d'avui n'han format part un centenar de publicacions. Entre els seus presidents hi figuren Santiago Cortès, Biel Massot, Carles Costa, Miquel Company i, a l'actualitat, Gabriel Mercè. A dia d'avui l'APFM aplega a trenta-nou publicacions periòdiques dels pobles de Mallorca, de diversa periodicitat, totes elles publicacions d'una incidència gran en els seus àmbits de difusió i que gaudeixen d'una llarga trajectòria i història. Sigui com vulgui, els mitjans associats a la premsa forana s'han hagut d'adaptar a les noves tecnologies i viuen avui un procés d'adaptació i de creixement. Tanmateix, l'àmplia difusió, la seva gran popularitat i la seva proximitat i accessibilitat han fet i fan que siguin mitjans molt llegits, molt tinguts en compte i fins i tot estimats per a les poblacions locals en què s'editen i de les notícies de les quals donen compte. Segons dades de l'APFM el tiratge global real –si es consideren tots els números que surten per any de les diverses publicacions que s'hi apleguen– és de més d'un milió quatre-cents mil exemplars, essent llur difusió periòdica, en relació als municipis on s'editen, de més del 60%. Actualment, a la seu social de l'APFM hi ha dipositades les diverses revistes que han format i actualment formen part de l'associació. Així doncs, el fons acumulat en els darrers trenta-quatre anys per l'associació abasta més d'un centenar de revistes, entre setmanaris, quinzenals, mensuals, bimestrals i trimestrals, que obligà a l'APFM, per tal de preservar-lo correctament i alhora difondre'l, a digitalitzar-les i posar-les a l'abast a la xarxa, facilitant-ne la seva consulta.⁵ Mitjançant un conveni signat entre l'APFM i la Universitat de les Illes Balears (UIB) es va dur a terme la digitalització d'una part important del fons de l'hemeroteca de l'associació, format per 515 volums enquadernats, que contenen unes 271.300 pàgines, corresponents a 10.139 números de 83 revistes di-

---

5. Per això, l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, en compliment de les seves finalitats de crear, transmetre i difondre la cultura i els coneixements científics, tècnics i professionals, creà, amb la col·laboració i el suport tècnic de la Universitat de les Illes Balears, un dipòsit des del qual es difonen en forma oberta (gratuïta) les revistes associades per permetre'n la difusió i posada a disposició a través de la xarxa Internet, facilitar-ne la consulta per mitjà d'una interfície comuna i, alhora, assegurar-ne la preservació dels continguts, tot respectant la naturalesa i els criteris propis de cada publicació i en benefici de l'interès general.

ferents, creant-se una col·lecció digital que n'organitzà els continguts i els preparà per a ser consultats a través d'Internet. Així doncs, en l'actualitat, la col·lecció esmentada consta de 9.905 números de premsa forana de Mallorca amb un total de 271.300 pàgines. La col·lecció,⁶ permet cercar o localitzar informació de les diverses revistes digitalitzades de diverses formes: realitzant cerques per paraules que apareguin al document o examinant documents per portades, per títol de la revista, per municipi i, també, per data.

En la taula que inserim a continuació hom trobarà el total de revistes digitalitzades de la col·lecció de l'APFM, a més d'indicar-se el lloc d'edició i els anys dels quals es disposa de digitalització i/o en què es publicà. Hom pot comprovar com la col·lecció abasta una gran quantitat de poblacions de Mallorca.

Publicacions de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca digitalitzades	
<i>7Setmanari de Llevant</i> (Manacor, 1986-1993)	<i>A tota plana</i> (Manacor, 1984-1986)
<i>A Vistes Des Poble</i> (Estellencs, 1996-1998)	<i>Alaró noves i papers</i> (Alaró, 1992-1993)
<i>Algebelí</i> (Palma, 1983-1993)	<i>Apóstol y civilizador</i> (Petra, 1974-1999)
<i>Ariany</i> (Ariany, 1978-1997)	Arròs amb Salseta (Binissalem, 2005-2010)
<i>Artà</i> (Artà, 1983-1992)	<i>Badia d'Alcúdia</i> (Alcúdia, 1988-1998)
<i>Baula</i> (Sineu, 1996-1998)	<i>Bellpuig</i> (Artà, 1960-1990)
<i>Binissalem</i> (Binissalem, 1981-1984)	<i>Bona Pau</i> (Montuïri, 1981-2005)
<i>Cala Millor 7</i> (Son Servera, 1989-1994)	<i>Campanet</i> (Campanet, 1982-1993)
<i>Can Picafort</i> (Can Picafort, 1980-1998)	<i>Cap Vermell</i> (Capdepera, 1980-1996)
<i>Castell-Llubí</i> (Llubí, 1986-1988)	<i>Coanegra</i> (Santa Maria, 1986-1991)
<i>Damunt Damunt</i> (Sant Joan, 1991-1997)	<i>Diari de Buja</i> (Búger, 1978-1984)
<i>Dies i Coses</i> (Santanyí, 1988-1993)	<i>Dijous</i> (Inca, 1978-1992)
<i>El Gall</i> (Pollença, 1979-1981)	<i>Entre tots</i> (Calvià, 1988-1993)
<i>Es Castellet</i> (Bunyola, 1983-1989)	<i>Es Moli Nou</i> (Vilafranca de Bonany, 1986-1997)
<i>Es Pi Gros</i> (Lloret de Vista Alegre, 1979-1992)	<i>Es Saig</i> (Algaida, 1980-1998)
<i>Esportiu Comarcal</i> (Manacor, 1980-1987)	<i>Faro Balear</i> (Manacor, 1986-1987)
<i>Felanitx</i> (Felanitx, 1978-1993)	<i>Fent Carrerany</i> (Maria de la Salut, 1986-2003)
<i>Flor de Card</i> (Sant Llorenç des Cardessar, 1973-1997)	<i>Foganya</i> (Porreres, 1989-1993)
<i>Galatzó</i> (Puigpunyent, 1986-1992)	<i>Inca Revista</i> (Inca, 1986-1998)

6. Disponible a la URL: <http://ibdigital.uib.cat/greenstone/cgi-bin/library.cgi?site=localhost&a=p&p=about&c=premsaForanaMallorca&l=ca&w=utf-8> [darrer accés: 14 de maig de 2012].

<i>L'Estel</i> (S'Arenal, 1993-2004)	<i>Lloseta</i> (Lloseta, 1983-1995)
<i>Llucmajor de pinte en ample</i> (Llucmajor, 1981-2005)	<i>Llum d'Oli</i> (Porreres, 1978-1996)
<i>Ma Jil</i> (Banyalbufar, 1995-1997)	<i>Manacor</i> (Manacor, 1979-1980)
<i>Manacor Comarcal</i> (Manacor, 1981-1990)	<i>Mel i Sucre</i> (Sant Joan, 1980-1996)
<i>Míramar</i> (Valldemossa, 1989-1995)	<i>Montaura</i> (Mancor de la Vall, 1988-1996)
<i>N'Ali</i> (Andratx, 1986-1992)	<i>Pariatge</i> (Andratx, 1979-1980)
<i>Paris-Baleares</i> (Andratx, 1984-1998)	<i>Perlas y Cuevas</i> (Manacor, 1969-1993)
<i>Porto Cristo</i> (Porto Cristo, 1987-1993)	<i>Pòrtula</i> (Marratxí, 1982-1998)
<i>Pu Put</i> (Llubí, 1979-1980)	<i>Raiguer</i> (Inca, 1983-1984)
<i>Recull Informatiu</i> (Son Servera, 1987-1990)	<i>Ressó</i> (Campos, 1988-1998)
<i>Robines</i> (Binissalem, 1980-1981)	<i>Sa Comare Beneta</i> (Artà, 1982)
<i>Sa Comuna</i> (Selva, 1985-1988)	<i>Sa Font</i> (Son Servera, 1985-1993)
<i>Sa Plaça</i> (Sa Pobla, 1982-1993)	<i>Sa Pobla</i> (Sa Pobla, 1980-1988)
<i>Sa Revista</i> (Campos, 1997-2000)	<i>Sa Sella</i> (Sencelles, 1983-1997)
<i>Sa Veu de Llucmajor</i> (Llucmajor, 1981-1985)	<i>Sal i Xeixa</i> (Santanyí, 1984-1986)
<i>Sant Joan</i> (Sant Joan, 1970-1990)	<i>Santa Bàrbara</i> (Vilafranca de Bonany, 1980-1986)
<i>Santa Eugènia</i> (Santa Eugènia, 1983-1989)	<i>Santa Margalida</i> (Santa Margalida, 1989-1997)
<i>S'Arenal de Mallorca</i> (Llucmajor, 1981-1993)	<i>S'Encruia</i> (Deià, 1979-1985)
<i>Sóller</i> (Sóller, 1980-1987)	<i>S'Unió de S'Arenal</i> (Llucmajor, 1988-1996)
<i>Talaia</i> (Campos, 2007-2009)	<i>Teleclub</i> (Sineu, 1974-1977)
<i>Trot</i> (Manacor, 1984-1986)	<i>Udol</i> (Llubí, 1993-1997)
<i>Veïnats</i> (Calvià, 1982-1989)	<i>Veu de Sóller</i> (Sóller, 1989-1993)
<i>Vora Mar</i> (Calvià, 1974-1989)	

D'entrada, tal com des de l'APFM es reconeix, uns dels seus objectius fundacionals fou fomentar i difondre l'ús de la llengua catalana. Així doncs, és evident, que al llarg dels anys, i especialment durant la transició democràtica, pel que ens interessa per a la present comunicació, l'estol de publicacions aplegades al voltant de l'APFM jugaren un paper de primer nivell en la recuperació i el foment de l'ús de la llengua pròpia, com un element identitari cohesionador. Així doncs, hom pot identificar en les diverses publicacions de l'APFM analitzades, i en general en la resta de llur publicacions, un element important de promoció d'una identitat comuna –no sols a través de l'ús i foment de la llengua pròpia, recuperada durant la transició, després de la marginació a que l'havia sotmès la dictadura franquista– entre els lectors del poble a la qual es deuen, fet que contribuï a afavorir des

de l'educació informal la cohesió social, entesa des de la perspectiva de voler promocionar uns nexes o lligams que uneixin a les persones d'una determinada societat.

En aquest sentit, hom pot trobar notícies que fan referència a diverses activitats desenvolupades als pobles pels seus habitants, pel que hom ha vingut a anomenar com la societat civil, com ara activitats culturals esportives diverses, que d'una manera o altra transmeten una imatge de lligams entre els diversos membres de la comunitat, alhora que donant compte d'aquestes activitats es pretén enfortir els esmentats vincles entre la població a través de la coneixença mútua i facilitant la integració a aquelles persones que s'establien a la localitat provinents d'altres indrets.

3. La representació gràfica en la premsa forana de Mallorca durant la transició. Aproximació als elements de cohesió.

Per a la nostra recerca en particular, de la col·lecció de publicacions periòdiques digitalitzades de la premsa forana de Mallorca s'han analitzat totes aquelles que s'editaren durant els anys de la transició democràtica, o sigui, des del final de la Dictadura fins a inicis de la dècada de 1980. Així doncs, s'ha fet el buidatge d'un total de trenta revistes –totes les que s'han publicat dintre dels marges cronològics del nostre estudi– de diverses poblacions mallorquines, tant de la Serra de Tramuntana, com del Pla i Llevant o el Raiguer, com ara Petra, Ariany, Artà, Binissalem, Montuïri, Can Picafort, Búger, Inca, Pollença, Algaida, Manacor, Felanitx, Sant Llorenç des Cardessar, Lluçmajor, Porreres, Sant Joan, Andratx, Llubí, Vilafranca de Bonany, Deià, Sóller, Campos, Sineu i Calvià.

Publicacions digitalitzades de l'APFM analitzades	
<i>Apóstol y civilizador</i> (Petra)	<i>Ariany</i> (Ariany)
<i>Bellpuig</i> (Artà)	<i>Binissalem</i> (Binissalem)
<i>Bona Pau</i> (Montuïri)	<i>Can Picafort</i> (Can Picafort)
<i>Diari de Buja</i> (Búger)	<i>Dijous</i> (Inca)
<i>El Gall</i> (Pollença)	<i>Es Saig</i> (Algaida)
<i>Esportiu Comarcal</i> (Manacor)	<i>Felanitx</i> (Felanitx)
<i>Flor de Card</i> (Sant Llorenç des Cardessar)	<i>Lluçmajor de pinte en ample</i> (Lluçmajor)
<i>Llum d'Oli</i> (Porreres)	<i>Manacor Comarcal</i> (Manacor)

<i>Mel i Sucre</i> (Sant Joan)	<i>Pariatge</i> (Andratx)
<i>Perlas y Cuevas</i> (Manacor)	<i>Pu Put</i> (Llubí)
<i>Robines</i> (Binissalem)	<i>Sa Pobla</i> (Sa Pobla)
<i>Santa Bàrbara</i> (Vilafranca de Bonany)	<i>Sa Veu de Llucmajor</i> (Llucmajor)
<i>S'Encruia</i> (Deià)	<i>S'Arenal de Mallorca</i> (Llucmajor)
<i>Sóller</i> (Sóller)	<i>Talaia</i> (Campos)
<i>Teleclub</i> (Sineu)	<i>Vora Mar</i> (Calvià)

Aquest buidatge s'ha realitzat amb l'objectiu d'identificar, a través de la fotografies, quins elements reflecteixen l'existència i/o voluntat de cohesió social. Per aquest motiu, s'ha fet inventari de totes les fotografies publicades per després procedir al seu anàlisi, una primera aproximació del qual presentem a continuació.

De la gran gran quantitat de fotografies que acompanyaven els texts publicats, ens volem centrar en el seu ús en aquesta comunicació, car les fotografies reproduïdes ho foren amb una intencionalitat clara per part dels responsables de les publicacions periòdiques en què s'inseriren, transmetent-se en elles, en ocasions, un discurs propi. Hom pot establir diverses categories de fotografies localitzades en funció de les notícies que il·lustraven o acompanyaven. Així doncs, són nombroses les fotografies d'actes o manifestacions culturals populars –foguerons, balls, fires, matances, festes populars, etc.–, signes de les tradicions culturals pròpies que identifiquen al poble i llur habitants. D'altres il·lustren activitats portades a terme per entitats culturals i musicals de la població –corals, bandes de música, grups teatrals, grups excursionistes, etc.– molt arrelades en ella i de les quals en són partícips tant els membres de l'entitat, que són part del poble, com la població en general gaudint-ne de les activitats que porten a terme. També són molt nombroses les fotografies que reflecteixen l'activitat d'entitats esportives, en què sovint hi apareixen equips de futbol, majoritàriament, però també de bàsquet i d'altres esports, de la localitat, tant d'adults, com joves i infants. Finalment, també s'han de destacar, aquelles fotografies que apareixen a seccions dedicades a recordar la història passada i recent de la població, donant-la a conèixer a les noves generacions.

D'entre la primera d'aquestes tipologies d'il·lustracions suara esmentades, aquelles que fan referència a manifestacions culturals populars, podem trobar-ne exemples com: les fotografies de ball popular

i de la cursa duta a terme amb motiu de la festivitat de Sant Bartomeu reproduïdes a la revista *Bona Pau*;⁷ les fotografies de la festivitat del Jai o la de les matances, reproduïdes, al *Diari de Buja*;⁸ les de la festa de Sant Roc a Porreres, reproduïdes a *Llum d'Oli*;⁹ la festa del carnaval de S'Arenal i de la festa de Sant Jaume, amb els cossiers d'Algaida, reproduïdes a *S'Arenal de Mallorca*;¹⁰ així com també fotografies dels assajos dels balls dels cossiers a Manacor i de les festes de Sant Antoni i, també, de Sa Ximbomba o veïnals, així com de les festes patronals de Son Servera, tant del mercat com d'infants vestits de pastors i pagesos, reproduïdes a *Manacor Comarcal*;¹¹ de la festivitat de Sant Antoni a *Sóller*, amb els balladors, de les festes de carnaval, i de la fira i el firó, tant dels moros i cristians com d'activitats diverses dutes a terme, o de Sant Pere, de l'Horta i del Carme.¹² Uns altres exemples els podrem trobar en les fotografies de la festivitat de Sant Antoni, també, amb la reproducció d'una imatge d'un grup d'escolans celebrant un ofici, a *Ariany*;¹³ o del carnaval i les festes de Sa Cortera i Es Vermar a Binissalem, amb una fotografia d'infants del poble disfressats, així com també de les ballades populars, foguerons i de la gent al carrer, reproduïdes a *Binissalem*, amb motiu de les esmentades festes populars.¹⁴

7. *Bona Pau* [Montuïri], núm. 342 (agost de 1981), pàg. 2 i 5.

8. *Diari de Buja* [Búger], núm. 14 (juny de 1981), pàg. 14-15, i núm. 16 (desembre de 1981), pàg. 9.

9. *Llum d'Oli* [Porreres], núm. 15 (agost de 1981), pàg. 1, i núm. 16 (setembre de 1981), pàg. 4.

10. *S'Arenal de Mallorca* [S'Arenal], núm. 2 (abril-maig de 1981), pàg. 11, i núm. 5 (agost de 1981), pàg. 1.

11. *Manacor Comarcal* [Manacor], núm. 1 (3 de gener de 1981), pàg. 19, núm. 4 (24 de gener de 1981), pàg. 1 i 13, núm. 8 (21 de febrer de 1981), pàg. 1 i 8, núm. 48 (28 de novembre de 1981), pàg. 10, i núm. 25 (20 de juny de 1981), pàg. 27-28.

12. *Sóller* [Sóller], núm. 4844 (19 de gener de 1980), pàg. 1, núm. 4849 (23 de febrer de 1980), pàg. 1, núm. 4861 (17 de maig de 1980), pàg. 1 i 8, núm. 4868 (5 de juliol de 1980), pàg. 12, i núm. 4870 (19 de juliol de 1980), pàg. 5.

13. *Ariany* [Ariany], núm. 121-122 (gener-febrer de 1981), pàg. 3.

14. *Binissalem* [Binissalem], núm. 0 (març de 1981), pàg. 10, i núm. 4 (maig de 1981), núm. 12 (setembre de 1981), núm. 13 (setembre de 1981), i núm. 14 (setembre de 1981). En aquest darrer número, monogràfic sobre les festes del Vermar a la població ho podem trobar diverses fotografies que il·lustren moments diferents de la festa i la participació del poble en ella: vermadors i vermadores a les carrosses, cates de vins, etc.

Així mateix, a *El Gall*, hom pot trobar-hi fotografies de la festivitat de Sant Antoni, també, en què apareixen la gent del poble de Pollença celebrant la festa als foguerons al carrer, o per les festes dels moros i cristians, amb imatges de la gent al carrer.¹⁵ També trobem imatges dels xeremiers i de les carrosses de Sant Antoni a Sa Pobla, i de la festivitat de Sant Jaume a l'estiu o de la festa pagesa, amb diverses imatges de la celebració de jocs tradicional, corregudes de vaquetes, curses i actuacions, al mateix poble, reproduïdes a *Sa Pobla*.¹⁶ Així mateix, a *Llucmajor de pinte en ample* es poden trobar diverses imatges d'interès pel que fa a manifestacions culturals populars, com ara una fotografia en què hi apareix un home fent artesanies, posant filferro a una greixonera de fang, per a què no es faci malbé amb el pes en el marc de les fira del poble.¹⁷ D'altra banda, a *Dijous*, hom pot trobar-hi algunes fotografies de la festivitat de Lluc, en què s'hi poden veure els tradicionals balls de bot i a la gent del poble vestida amb els vestits regionals de pagesos i pageses, així com també diverses imatges de la festa del Dijous Bo a Inca.¹⁸

D'entre la segona d'aquesta tipologia de fotografies, les que il·lustren las activitats d'entitats i associacions culturals diverses, especialment musicals, hom pot trobar-ne nombrosos exemples com ara a *Llum d'Oli* sobre la banda de música o una representació teatral al centre parroquial del poble,¹⁹ dels concerts tant de la banda de música com de la coral de Llucmajor a *Sa Veu de Llucmajor*,²⁰ de la banda de música de Porreres a *Llum d'Oli*, concerts d'estiu de la Banda de Música Municipal de Manacor, de Santa Cecília per la Capella del poble, o del concert de Nadal de la Coral amb l'orquestra de la parròquia de la Verge dels Dolors, a *Manacor Comarcal*,²¹ de concerts de la Coral

---

15. *El Gall* [Pollença], núm. 13 (febrer de 1908), pàg. 1 i 4, i núm. 19 (juliol de 1980), pàg. 1.

16. *Sa Pobla* [Sa Pobla], núm. 5, 6, 18 i 21 (1981).

17. *Llucmajor de pinte en ample* [Llucmajor], núm. 2 (octubre de 1981), pàg. 21.

18. *Dijous* [Inca], núm. 313 (setembre de 1980), pàg. 7, núm. 364 (setembre de 1981), pàg. 3, núm. 270 (novembre de 1979), pàg. 1 i 4.

19. *Llum d'Oli* [Porreres], núm. 6 (febrer de 1980), pàg. 12, i núm. 13 (juny de 1981), pàg. 4.

20. *Sa Veu de Llucmajor* [Llucmajor], núm. 2 (novembre de 1981), pàg. 20-21.

21. *Manacor Comarcal* [Manacor], núm. 26 (27 de juny de 1981), pàg. 10, núm. 48 (28 de novembre de 1981), pàg. 14, i núm. 51 (19 de desembre de 1981), pàg. 31.

de la Coral infantil de Sóller,²² així com també de concerts i representacions de la coral i del grup de teatre del Teleclub de Sineu, o dels diversos actes de llur jornades culturals, classes de solfeig, excursions, etc. a *Teleclub*.²³ També podem trobar fotografies de la banda de música de Petra,²⁴ de Sa Pobla, d'Inca,²⁵ i de Muro,²⁶ o del grup de dansa i música folklòrica d'Ariany,²⁷ i de la coral de Sant Joan,²⁸ i de la de Binissalem,²⁹ a *Apóstol y Civilizador*, *Sa Pobla*, *Ariany*, *Mel i sucre* i *Robines*, respectivament.

Així mateix, d'entre les fotografies que reflecteixen les activitats d'entitats esportives diverses, com s'ha dit, proliferen aquelles que fan referència al futbol, però també a d'altres esports com el bàsquet, l'handbol, el ciclisme, la boxa, la petanca i el tennis, entre d'altres. En són exemples, pel que fa equips d'esports diversos, les fotografies sobre el torneig de futbol de la llum, o la de l'equip infantil femení d'handbol, reproduïdes a *Bona Pau*,³⁰ la de l'equip de futbol del Club ACYC, reproduïda al *Diari de Buja*,³¹ les dels equips de futbol infantil i dels equips de bàsquet de Lluçmajor, o de l'equip de boxa i de petanca, a *Sa Veu de Lluçmajor*,³² de l'equip ciclista de Pollença, a *El Gall*,³³ o del grup ciclista Flavia d'Inca a *Dijous*,³⁴ dels equips de futbol del torneig de penyes de Manacor, a *Esportiu Comarcal*,³⁵ dels equips

22. *Sóller* [Sóller], núm. 4876 (30 d'agost de 1980), pàg. 3, i núm. 4883 (19 d'octubre de 1980), pàg. 10.

23. *Teleclub* [Sineu], núm. 2 (febrer de 1975), pàg. 10, núm. 3 (abril de 1975), pàg. 5, núm. 7 (desembre de 1975), pàg. 1 i 4, núm. 9 (maig de 1976), pàg. 11 i 13, núm. 10 (setembre de 1976), pàg. 1-2, i núm. 13 (desembre de 1977), pàg. 11 i 18-19.

24. *Apóstol y Civilizador* [Petra], núm. 72 (setembre-octubre de 1980), pàg. 1.

25. *Dijous* [Inca], núm. 374 (novembre de 1981).

26. *Sa Pobla* [Sa Pobla], núm. 1 i 7 (1980).

27. *Ariany* [Ariany], núm. 109-110 (gener-febrer de 1980), pàg. 2.

28. *Mel i sucre* [Sant Joan], núm. 18 (desembre de 1981), pàg. 24.

29. *Robines* [Binissalem], núm. 2 (juliol de 1980).

30. *Bona Pau* [Montuïri], núm. 343 (setembre de 1981), pàg. 6, i núm. 339 (maig de 1981), pàg. 6.

31. *Diari de Buja* [Búger], núm. 8 (desembre de 1979), pàg. 12.

32. *Sa Veu de Lluçmajor* [Lluçmajor], núm. 0 (setembre de 1981), pàg. 17-18, núm. 2 (novembre de 1981), pàg. 23, i núm. 3 (desembre de 1981), pàg. 22.

33. *El Gall* [Pollença], núm. 7 (octubre-novembre de 1979).

34. *Dijous* [Inca], núm. 274 (desembre de 1979), pàg. 15.

35. *Esportiu Comarcal* [Manacor], núm. 1 (9 de setembre de 1980), pàg. 16.

de futbol alevins i infantils de Porreres, reproduïdes a *Llum d'Oli*,³⁶ de l'Associació esportiva "Bar La Estación", i d'altres equips de S'Arenal,³⁷ i nombroses fotografies dels equips de futbol dels pobles de categoria regional o de tercera divisió, així com dels equips d'infants i joves de les categories menors, en la majoria de publicacions consultades (a més de les publicacions ja esmentades, també n'apareixen en major o menor quantitat, en aquest sentit, a *Binissalem*, *El Gall*, *Felanitx*, *Llucmajor de pinte en ample*, *Robines*, *Dijous*, i *Sa Pobla*).

Finalment, també hi ha algunes fotografies que fan memòria del passat del poble, en alguns casos en una secció «històrica» de les revistes destinada a recuperar-ne la història i memòria del passat més recent. En son exemples les fotos antigues de *Bona Pau*, en què hom hi pot trobar imatges de grups d'amics a les festes de Nadal de 1935, de l'escolania parroquial al 1958, o de participants a la peregrinació a Lluc el 1908.³⁸ També trobem reproduccions de fotografies del primer terç del segle xx al *Diari de Buja*, com ara la dels treballadors de Ca's Mestres de 1923, la de la banda de música de Búger del 1910, o la d'un grup de dones xapant albercocs l'any 1928.³⁹ Una altra de les publicacions amb fotografies del passat del poble és *Llum d'Oli*, en què podem trobar reproduïda una fotografia de l'Orquestra de Porreres de 1932 o de l'equip de l'Unió Sportiva Porreres de 1934,⁴⁰ a tall d'exemple. Altres publicacions en què s'hi reproduïren fotografies antigues són, també, *Binissalem*, amb una imatge del grup d'escoltes del poble l'any 1915, o una altra, del passat més recent, de la coral infantil de Binissalem de 1971;⁴¹ o *El Gall*, amb una fotografia de ciclistes pollencins de principis del segle xx, i diverses imatges relacionades amb Guillem

---

36. *Llum d'Oli* [Porreres], núm. 13 (juny de 1981), pàg. 9.

37. *S'Arenal de Mallorca* [S'Arenal], núm. 7 (octubre de 1981), pàg. 12, i núm. 9 (desembre de 1981), pàg. 12-13 i 16.

38. *Bona Pau* [Montuïri], núm. 342 (agost de 1981), pàg. 7, núm. 346 (desembre de 1981), pàg. 7, i núm. 339 (maig de 1981), pàg. 7.

39. *Diari de Buja* [Búger], núm. 10 (juny de 1980), pàg. 14, núm. 19 (març de 1979), pàg. 4, i núm. 16 (desembre de 1981), pàg. 4.

40. *Llum d'Oli* [Porreres], núm. 14 (juliol de 1981), pàg. 10, i núm. 15 (agost de 1981), pàg. 11.

41. *Binissalem* [Binissalem], núm. 11 (agost de 1981) i núm. 20 (desembre de 1981).

Cifre de Colonya i llur tasca al poble,⁴² i *Felanitx*, que dedicà un número a fer un recorregut històric per l'entitat financera «La Caixa», il·lustrat amb imatges diverses del passat més recent de l'entitat al poble.⁴³

En definitiva, i a tall de síntesi, en una primera aproximació i anàlisi del buidatge de les fotografies que acompanyen i il·lustren les notícies publicades per diverses de les revistes aplegades a l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, aquelles que s'editaren durant els anys de la transició fins al 1981, hom pot constatar:

- la voluntat, implícita o no, de cohesionar la societat del poble al qual pertanyen les revistes a través de donar a conèixer totes aquelles activitats culturals que es duen a terme al poble organitzades pels seus habitants, prestant-se especial atenció a les manifestacions culturals populars pròpies, signes d'una identitat comuna que durant anys havia estat bandejada, reprimida o prohibida.
- l'interès en refermar el sentiment de pertinença al poble entre els habitants, a través de la identificació del poble amb els equips esportius que el representen, tant de les diverses categories formatives dels infants i joves del poble com dels equips dels adults.
- la vocació de memòria històrica d'algunes d'aquestes publicacions, recuperant imatges del passat del poble, que lliguen amb la recuperació de la presència d'una societat civil diversa i heterogènia en la recuperació de la democràcia, donant sentit a la recuperació de la vida associativa cultural de la transició amb la d'abans de la dictadura franquista, i que, alhora, donen a conèixer aspectes de la vida passada al poble a les noves generacions.

---

42. *El Gall* [Pollença], núm. 23 (novembre de 1980) i núm. 7 (octubre-novembre de 1979).

43. *Felanitx* [Felanitx], núm. 2268 (octubre de 1981).